

نقش زبان ادبی در آموزش و تربیت

علی اکبر کمالی نهاد

ای که با نامت جهان آغاز شد
دفتر ما هم به نامت باز شد

بوده که همه توش هنری خود را با اخلاص تمام در سبد عشق تقدیم نسل‌های آینده کرده‌اند و از این رهگذر است که نغزترین و شیواترین عبارات و معانی با این زبان برای امروزیان به یادگار مانده است.

زبانی که در خلق ادبیات استفاده می‌شود، با زبان عادی و علمی متفاوت است. از آنجا که جهان واقعیت و عقلانی متفاوت با جهان خیال و عاطفه است، زبان آن دو نیز متفاوت است. به‌طور کلی، زبان مجازی و ادبی مناسب‌ترین و وسیع‌ترین قلمرو برای بلندپروازی‌های تخیل ادیبان است که گفتار آن‌ها را از تنگنای زبان عرف و حقیقی می‌رهند و به عالم پرشگفتی هنر وارد می‌کند. این زبان از زبان عادی نشئت می‌گیرد، تکامل می‌یابد و با تمهیدات هنری آراسته و خود زبانی مستقل می‌شود.

از این میان اما قالب زیبای شعر والاترین هنر کلامی است. ظریف‌ترین ظرفی که کلام خیال‌انگیز را با موسیقی و آهنگ مناسب جاودانه می‌سازد و پیام را در پوششی لطیف و مطلوب به مخاطبان و فراگیرندگان عرضه می‌کند. شعر در ایران جایگاه بسیار رفیعی داشته است. گذشتگان ما تعلیم، آموزه‌ها، تفکرات، دغدغه‌ها و اندیشه‌های خود را با شعر بازگو می‌کردند و بیان تخیلی و غیرمستقیم شعر در جوامعی چون سرزمین ما موجب شده است آنچه را نمی‌توانستند بی‌پرده و مستقیم بازگویند، با این زبان به شکل نمادین، رمزی و بر بال خیال عرضه کنند.

تعلیم و تربیت عمری به درازای تاریخ بشریت دارد و از آن آغاز تا کنون، با گسترش جوامع و رشد نسل انسان، آموزش و تربیت وی نیز با توجه به ضرورت‌ها به وجود آمده است؛ نکته‌ای که هست، شکل و روش آن فرق داشته و در هر زمان با توجه به شرایط و میزان رشد مردم متفاوت بوده و بین اقوام و در مکان‌های گوناگون شیوه‌های متفاوتی در تربیت فرزندان به کار گرفته شده است. از طرف دیگر هم نقش محتوا و ماده عرضه‌شده به دانش‌آموز و شیوه و روشی که در ارائه و آموزش آن به کار بسته می‌شود، بسیار تأثیرگذار است و در این میان نقش زبان و کارکردهای آن و اهمیت ادبیات را در آموزش جوامع نباید فراموش کرد.

به‌راستی که هیچ ایرانی صاحب‌ذوق و خوش‌قریحه‌ای نیست که بر اهمیت زبان فارسی واقف نباشد و جایگاه ارزشمند و فاخر ادبیات آن را نشناسد و از درک و دریافت دیداری و شنیداری هندسه موزون و منظم کلمات این زبان غافل باشد یا اهمیت و نقش این زبان، به‌ویژه شکل ادبی و هنرمندانه‌اش را در تربیت نسل‌ها و جوامع نداند. زبان فارسی محمل ظهور ادبیات فارسی، این بنای سراسر هنری غنی و پر بار ایرانی، از یک‌سو نمایانگر ارزش‌های فرهنگی و دینی ما و از سوی دیگر مؤثرترین ابزار انتقال ذوق و اندیشه سخنورانی

در دوران بعد از اسلام، وزنه تفکر ایرانی بر شعر قرار داشته و نبوغ و جوهر وجودی خود را در آن به بروز آورده است. می‌توان گفت سنگر شعر به ایرانی کمک کرده است که منویات نهانی و خارخار درونی خود را به بیان آورد و انبان وجدان ناآگاه خود را خالی کند. شعر زرهی بوده است بر تن ایرانی تا در برابر تیرهای بیرون زخم‌های کاری بردارد و البته که این صورت زبانی، برای آموزش و تربیت نیز بیشتر مناسب می‌نماید.

مجله رشد آموزش زبان و ادب فارسی مجموعه‌ای است وزین و پرمغز از یافته‌ها، تجربه‌ها و نکته‌سنجی‌های خانواده بزرگ تعلیم و تربیت و معلمان به‌ویژه معلمان زبان و ادبیات فارسی که به قصد رشد و اعتلای آموزش‌های این حوزه و فهم و دریافت بهتر ادبیات، گاه به نثری ساده و روان و گاه با همان زبان ادبی و هنری عرضه شده است. بی‌گمان این مجموعه با دیرینگی بیش از ۴۰ سال، محملی را برای ارائه و دریافت آسان‌تر حاصل یافته‌ها و دانسته‌های علمی و دقیق و ظرایف نسل معلمان زبان و ادبیات فارسی ایجاد کرده و بی‌هیچ چشمداشتی آن‌ها را به همگان عرضه کرده است.

می‌توان گفت این مجله در انتقال مفاهیم، آموزش‌ها و آگاهی‌های این حوزه نقشی انکارناپذیر داشته و نکته‌ها و اجزای خرد تا کلان آموزش‌های زبانی و ادبی را به شکل‌ها و شگردهای گونه‌گون از زبان و بیان متخصص‌ترین آموزش‌دهندگان، پژوهشگران و ادیبان این سرزمین به مشتاقان و

خوانندگان آن‌ها تسلیم نموده است. در این مهم نقش زبان و بیان هنری این متخصصان را در انتقال تعلیم و تجربه‌ها نباید نادیده انگاشت.

جا دارد که در اینجا از زحمت‌ها، دغدغه‌مندی‌ها، بذل لطف‌ها، نکته‌سنجی‌ها و در یک کلام روح بلند معلمی همه عزیزان و سروران ارجمندی که در چهار دهه فعالیت این مجله، خدمات ارزشمندی را در راستای آموزش زبان و ادبیات فارسی این مرزوبوم پرگهر نثار کرده‌اند، تشکر و تقدیر کنیم و بزرگواری‌های آنان را، از مسئولان، اعضای هیئت تحریریه، سردبیران و دست‌اندرکاران مجله گرفته تا تک‌تک نویسندگان و صاحب‌نظران و شاعران و محققان، ارج نهمیم و به اینکه شاگردی مکتب آنان را کرده‌ایم، بر خود بیابیم؛ نیک‌نامانی چون دکتر غلامعلی حداد عادل، زنده‌یاد استاد احمد احمدی بیرجندی، زنده‌یاد دکتر حسین رزمجو، زنده‌یاد دکتر جواد شریعت، دکتر محمدجعفر یاحقی، دکتر علی سلطانی‌گرد فرامرزی، دکتر منصور استخری، دکتر کامل احمدنژاد، زنده‌یاد کیومرث صابری (گل آقا)، دکتر روح‌الله هادی، دکتر حسین قاسم‌پور مقدم، دکتر فریدون اکبری شلدره، زنده‌یاد دکتر حسن ذوالفقاری، دکتر معصومه نجفی بازکی و دکتر ملاحظت نجفی عرب که عضویت در تحریریه یا سردبیری مجله را به عهده داشته‌اند و در طول سال‌ها حضور در مجله، مصدر خدمات ارزنده و مؤثری برای جامعه دبیران زبان و ادبیات فارسی شدند.